PAZĪSTI, ATBALSTI, SARGĀ! Publikāciju atbalsta ZIVJU FONDS Darīsim pati!

Usmas ezers atgūst dzīvību

Veiksmīgi rit jaunās licencētās makšķerēšanas sezonas otrais mēnesis Usmas ezerā. Vēl pirms dažiem gadiem šķita, ka pēc platības piektais, bet pēc ūdens tilpuma otrais lielākais Latvijas ezers zaudē dzīvību, bet nu viss strauji mainās uz labo – Usma sāk kļūt par makšķernieku populāru galamērķi. Par to liecina arī lielie lomi.

Usmas krasta pārstāvis Atis Maldonis *Copes garšas* braucienā pa Usmas ezeru atklāj brangu lomu.

LABĀKA KĀRTĪBA UN ATTIEKSME

Usmas ezers atrodas Ventspils, Kuldīgas un Talsu novadā. 2016. gadā ezera apkārtnes ļaudis no visiem trim novadiem sasparojās un dibināja biedrību *Usmas krasts*, lai atjaunotu un sargātu zivju resursus, veicinātu uzņēmējdarbību, tostarp sakārtotu tūrisma, makšķerēšanas un zvejniecības sistēmu, kā arī uzlabotu savulaik zivīm, īpaši zušiem, bagātās ūdenstilpes tēlu. „Gan atgrieztās licences, gan pašu makšķernieku stāstītais liecina, ka nu Usmas ezerā atkal var noķert zivis, pat 18–20 līdaku dienā," stāsta *Usmas krasta* pārstāvis, vides sabiedriskais inspektors un atpūtas kompleksa *Bukdangas* saimnieks Atis Maldonis. „Tiesa, lomā drīkst paturēt tikai trīs līdakas, tāpat arī zandartus. To nosaka licencētās makšķerēšanas noteikumi. Pārējās jālaiž atpakaļ. Daudz ir zemizmēra zivju, gan jau ar laiku tās pieaugs. Arī zandartu lomi labi. Pēc atsauksmēm mājaslapā www.usmasezers.lv redzams, ka pozitīvi mainījusies sabiedrības attieksme. Nav vairs piezīmju, ka Usmas ezerā nav, ko darīt, bet ir fotogalerija ar izciliem lomiem."

ATLAIŽ MAMMAS

Biedrība iesaistījusies *Latvijas Valsts mežu* konkursā *Atlaid mammu!*, kas māca ētiskas makšķerēšanas principus un izglīto par *ķer un atlaid* principiem – selektīvām medībām jeb kādu zivi paturēt. Makšķerniekam, ar laivu copē dodoties, jāņem līdzi *Atlaid mammu!* oficiālā zivju mērīšanas sile, atbilstošs atlaišanas rīku komplekts (zivju uztveramais tīkls, mutes atpletējs, stangas āķa atbrīvošanai un pārkniebšanai), viedtālrunis, fotoaparāts vai videokamera, lai dokumentētu, cik liela zivs noķerta un vai tā tiek atlaista atpakaļ dabā. Pēc iesūtītās informācijas tiek veidota zivju datubāze un goda makšķernieku kopiena.

PIEAUG PLĒSĒJI

Salīdzinot noķerto zivju daudzumu ar vairākiem citiem Latvijas ezeriem, Usmā zivju sugas atbilst mērenās klimata joslas ezeriem. Pēc biomasas un skaita visvairāk te mīt asari, raudas un plauži. Pēdējie monitoringi liecina, ka sugu biomasa ir vidēja. Lomu struktūrā vērojams vidēji augsts plēsīgo zivju īpatsvars, kas skaidrojams ar to, ka Usmas ezera vide ir piemērota asarim, zandartam, līdakai un citām plēsīgo zivju sugām. Vienlaikus salīdzinoši augstais asaru mazuļu īpatsvars populācijā norāda uz pārmērīgu antropogēno slodzi, kas pakāpeniski novedusi pie liela izmēra asaru īpatsvara samazināšanās.

ZUTIM PATĪK, BET NAUDU NEDOD

Usmas ezers ir dzīves telpa tādai zivij kā Eiropas zutis, jo nodrošina ar optimālu barošanās un ziemošanas vidi. Tā ir pieprasīta zivs gan makšķernieku, gan rūpniecisko zvejnieku vidū. Zušu krājumu uzturēšana labā stāvoklī palielina ezera pievilcību no tā galveno lietotāju (makšķernieku un zvejnieku) puses, kā arī palielina tā sociāli ekonomisko vērtību. Tā kā šī suga pēdējā desmitgadē samazinājusies, zinātniskais institūts *Bior* ar Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda atbalstu paplašina zušu krājumus. Šogad maijā piecās Latvijas upēs un četros ezeros kopumā izlaisti 690 000 zušu mazuļu. Diemžēl šis projekts Usmai gājis secen.

HES UN TAČA DĒĻ

„Zušu atjaunošanu valsts atbalsta tajās ūdenstilpēs, kurās nav šķērsļu ceļā uz nārsta vietām jūrā," turpina A.Maldonis. „Engures upe ir vienīgā, kas iztek no Usmas ezera, bet tajā ir stacionārs zušu tacis un divas mazās hidroelektrostacijas. Šie šķērsļi liedz saņemt līdzekļus no valsts programmām. Esam skumīgi, bet neatmetam cerību un domājam, kā nākotnē piesaistīt citu, piemēram, privāto finansējumu zušu atjaunošanai. Šīs sugas pārstāvju daudzumu grūti noteikt, jo tas ir ļoti mainīgs. Pēc *Bior* ziņām, tāpat kā iepriekš kādas divas tonnas gadā gan tiek nozvejotas. Taču, kad zutis izaug līdz vecumam, lai dotos un Sargasas jūru nārstot, kādā brīdī ezers var palikt tukšs."

ZANDARTI UN LĪDAKAS

Toties ar valsts atbalstu tiek atjaunota citu sugu populācija. Šogad ar Zivju fonda līdzfinansējumu jau ir ielaisti ļoti kvalitatīvi izaudzēti 40 500 līdakas vienvasaras mazuļi no Rūjas zivaudzētavas, savu kārtu gaida 300 000 zandarti, kas ar *Bior* atbalstu tiek audzēti Pelčos. „Tas ir ļoti liels devums Usmai, šīs populācijas mums acīmredzami pieaug," piebilst inspektors.

REGULĀRI KONTROLĒ

Biedrība ar Zivju fonda atbalstu arī atjaunojusi ekipējumu, lai kontrolētu zvejniekus un makšķerniekus, izvietojusi informāciju ezera krastos un uzlabojusi licenču pieejamību. „Pēdējā laikā nekārtības mazinājušās," atzīst inspektors. „Tik un tā regulāri turpinām reidus. Šogad Usmas ezerā un tam pietekošajās upītēs esam izņēmuši 32 nelegālos zušu murdus. Samazinājies aizliegto tīklu garums – tikai kādi pārsimt metri, bet iepriekš bija divreiz vairāk. Mēs zinām maluzvejnieku iecienītās vietas, tās arī vairāk uzraugām. Piekļuve ezeram lielākoties ir caur kempingiem. Tur saimnieki ir ļoti atsaucīgi un videi labvēlīgi."

NEDĒĻAS NOGALĒ

Makšķerniekiem nav iemesla sūdzēties par licenču nepieejamību: tās var nopirkt krasta kempingos un citur, kā arī www.epakalpojumi.lv. Ir izveidota mobilā lietotne *Manacope*, tajā var atrast gan atpūtas, gan makšķerēšanas iespējas Usmas ezerā. Arī nopirkt licenci. Cenas dažādas, sākot no 2,50 eiro dienā līdz 20 eiro gadā. Izdevīgākā un populārākā ir nedēļas nogales (trim dienām) licence par pieciem eiro. To ierosināja kempingu saimnieki pēc novērojumiem, ka vislielākais atpūtnieku pieplūdums ir no piektdienas vakara līdz svētdienas rītam.

ATDOD LICENCI

Bieži vien novērots, ka liela daļa makšķernieku gan nopērk licenci, bet pēc copes neatdod atpakaļ tirdzniecības vietā, lai pēc loma uzskaites veidotu datubāzi, kur un kādas zivis mīt, kas vairāk ķeras. *Usmas krasts* varētu būt labās prakses piemērs. Kempingiem sadarbojoties, jau panākts, ka pērn plānoto 20% vietā atgriezti 30% pārdoto licenču makšķerēšanai Usmas ezerā. „Tie ir diezgan labi rādītāji, ņemot vērā, ka ir makšķernieki, kuri nezina, kāpēc licence jāatdod," secina A.Maldonis. „Šajā ziņā var pārmest pensionāriem un bērniem, kam ir gada bezmaksas licences. Tāpēc mēs savas licences reklamējam ar atgādinājumu atgriezt licenci, lai pētītu un atjaunotu zivju krājumus."

Daina Tāfelberga
Foto no www.usmasezers.lv.

Licences makšķerēšanai Usmas ezerā
var iegādāties un atgriezt

Ventspils novadā
- Biedrībā *Usmas krasts*
- Usmas pagasta pārvaldē
- SIA *Usma SPA*
- Kempingā *Strazdiņi*

Talsu novadā
- Ģibuļu pagasta kempingā *Godeļi*, atpūtas kompleksā *Bukdangas*, biedrībā *Usma*
- Degvielas uzpildes stacijā *Usma* Ventspils-Rīgas šosejā

Kuldīgas novadā
- Rendas pagasta kempingos: *Muižnieki*, *Zāgkalni*, *Usmas Meķi*, *Dižāpas*, *Lejastiezumi* un *Grāveri*

Interneta vietnē www.epakalpojumi.lv, sadaļā *E-Loms*.

Licencētā makšķerēšana notiek saskaņā ar nolikumu par licencēto makšķerēšanu Usmas ezerā un Ministru kabineta makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību noteikumiem, ievērojot šādus papildu nosacījumus:
- visām laivām un citiem peldošiem ūdens transportlīdzekļiem diennakts tumšajā laikā jālieto nepārtraukti un skaidri saskatāms mākslīgās gaismas avots;
- lomā vienam makšķerniekam atļauts uzglabāt un paturēt trīs līdakas un trīs zandartus uz vienu licenci diennaktī;
- Usmas ezerā aizliegts nodarboties ar zemūdens medībām;
- Usmas ezerā aizliegta vēžu ieguve;
- aizliegts maija mēnesī izmantot par ēsmu dabīgas ēsmas zivi;
- jebkura veida licenču īpašniekiem ir jāatgriež attiecīgās licences ar tajās aizpildītu tabulu par paturētajiem lomiem.

Usmas ezera makšķernieki atbalsta akciju *Atlaid mammu.*

Makšķerēšanas noteikumi atļauj paturēt lomā līdaku, ja tā ir vismaz 50 cm gara.

Uz copi – stilīgi

Kuldīgas novada tradicionālās kultūras svētkos *Mundra diena Turlavā* savu artavu deva arī studija *Kuldīgas palete*, piedāvājot izstādi *Copmaņa goda kārta*. Tajā apdrukātie krekliņi lieti noder gan pašiem makšķerniekiem, gan viņu *zivtiņām*.

Mārītes Dupates un Rasas Rasmanes redzējums par copmaņa goda kārtu.

Rasas Rasmanes darinātais krekliņš.

Zivtiņa var būt arī tāda, uzskata autore Dace Jaunzeme.

Dainas Mangužas darbs.

Inguna Spuleniece, Lailas Liepiņas foto

Kā ēst zivis droši

OLGA REVINA,
Pelču zivaudzētavas veterinārārste

Vasara ir klāt, arī makšķerēšanas sezona. Visiem zivju ēdienu cienītājiem jāatceras, ka pastāv risks – cilvēkam bīstamo zivju parazīti.

Dabiskajās ūdenstilpēs ir plaši izplatīti dažādi zivju parazīti. Tas attiecas arī uz zivīm, kas izaudzētas audzētavās atklātajos baseinos. Latvijas pētnieki konstatējuši aptuveni 300 zivju parazītu sugas, taču lielākā daļa nav cilvēku veselībai bīstamas un saslimšanu neizraisa.

Latvijā pēdējos gados ir reģistrēti vairāki cilvēku saslimšanas gadījumi ar difilobotriozi (zivju lenteņu izraisīta slimība) un opistorhozi (ierosinātājs – Sibīrijas divmutis). Lenteņa mūžs cilvēka organismā var sasniegt pat 15–20 gadus.

Cilvēkā parazīts iekļūst, apēdot svaigas, mazsālītas, nepietiekami vītinātas, slikti termiski apstrādātas zivis, kurās ir parazīti. Slimības simptomi: slikta dūša, vemšana, vēdergraizes, pavājināta vai pastiprināta apetīte, kuņģa darbības traucējumi, mazasinība. Pavisam maldīgs ir uzskats, ka jūras zivīm nav parazītu. Ir! Piemēram, tārpiņš *anisakis simplex* var būt gan mencās, gan butēs un siļķēs. Lucīšos tas ir gandrīz vienmēr. Ēdot aukstī kūpinātas un mazsālītas zivis, pastāv risks, ka tajās varētu būt parazīti. Ja zivis kūpina ar karsto metodi, svarīgi ievērot tehnoloģiju.

Kā var sevi pasargāt un ēst nomakšķerēto lomu droši? Pētījumi liecina, ka zivju termiskā apstrāde var pilnīgi pasargāt no parazītu iekļūšanas cilvēka organismā. Karsēt zivi nepieciešams 15–20 minūtes vismaz 100 grādos (kā tas parasti ir, cepot uz pannas, cepeškrāsnī vai vārot), 70 grādu temperatūrā – 30 minūtes. Saldēšanas temperatūra un ilgums ir atkarīgi no parazīta sugas. Zivi ir droši izmantot pārtikā, sasaldējot –40°C septiņas stundas, –20°C trīs četras diennaktis, –10°C 20 diennaktis. Veikalā pirktajām saldētajām zivīm parasti ir ievēroti visi saldēšanas priekšnoteikumi, tās var ēst droši.

Jāatceras arī, ka svaigās zivis nedrīkst izbarot mājas mīluļiem. Lai parazītus neievazātu piemājas dīķī, nedrīkst tajā ielaist ezeros noķertas zivis. Ielaišanai dīķī zivju mazuļus vajadzētu pirkt tikai Pārtikas un veterinārā dienesta atzītās saimniecībās, kurās regulāri notiek slimību kontrole.

LASĪTĀJS JAUTĀ

Vispirms uz būvvaldi

***Kurzemnieka* lasītājs, kurš vēlas savā saimniecībā rakt dīķi, interesējas, vai tas ir jāsaskaņo un kas taisa projektus.**

Kuldīgas novada domes būvvaldes būvinspektore Iveta Heidena aicina kungu pirms darbu sākšanas atnākt uz būvvaldi. Viņa uzsver, ka jāsaskaņo jebkura izmēra dīķa rakšana, bet, ja dīķis ir lielāks par 0,1 ha, vajadzīgs sertificēta speciālista meliorācijas būvēs izstrādāts būvprojekts. „Arī mazāks dīķītis ir jāiezīmē zemes robežu plānā, tam vajag paskaidrojuma rakstu. Bet, ja ir dīķis ar ūdens regulēšanas ietaisi, tam noteikti jāizstrādā projekts. Vislabākais, ja cilvēks atnāk uz būvvaldi uz konsultāciju, lai kaut kas nenoiet greizi. Mēs varam arī ieteikt kādu speciālistu projektam," teic I.Heidena.

Viņa pastāstīja, ka meliorācijas sistēmas būvvaldē saskaņo daudzi. Tie ir gan dīķi, gan novadgrāvji, gan lauku meliorēšana. Cilvēki izmantojot iespēju šos darbus padarīt ar Eiropas Savienības projektu līdzfinansējumu.

Inguna Spuleniece